

**ФОРМУВАННЯ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННИХ ПОСЛУГ
ПІДПРИЄМСТВ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ****Марченко О. А.****Постол А. А.**

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти розвитку готельно-ресторанних послуг підприємств сільського зеленого туризму.

Метою статті є обґрунтування перспектив розвитку готельно-ресторанних послуг підприємств сільського зеленого туризму, визначення їх особливостей та використання в адмініструванні й управлінні.

Методологічною основою статті стали як загальнонаукові, так і спеціальні методи наукового пізнання. У статті використовувалися наукові методи дослідження: історичний, системно-структурного аналізу і синтезу, монографічний, статистико-економічний, проблемно-цільовий.

Результати статті. Зазначено, що реалізація функцій, надання послуг підприємств сільського зеленого туризму та їх зосередження на готельно-ресторанному напрямі бізнесу ґрунтуються на наявності та використанні значного туристично-рекреаційного потенціалу з однієї сторони та відносно вільного ринкового сегменту для малих підприємств у цій сфері – з іншої. Обґрунтовано, що сільський зелений туризм інтегрований в загальну структуру туристичної та готельно-ресторанної діяльності і дозволяє надавати послуги навіть там, де будувати окремі готелі й ресторани економічно не доцільно. Визначено, що концентрація зусиль сільських осель та інших малих підприємств сільського зеленого туризму переважно на готельно-ресторанних послугах вимагає від них підвищення якості таких послуг, дотримання високих санітарно-гігієнічних стандартів; умов безпеки; відповідного рівня обслуговування; навченості господарів та/або їх працівників гостинності, такту, ділового спілкування; певної естетики й стилістики місць розміщення й харчування.

Галузь застосування результатів. Результати можуть бути використані туристичними підприємствами, територіальними громадами, регіональними та державними органами влади, громадськими організаціями, окремими підприємцями й активістами, закладами вищої освіти, науковими установами.

Висновки. Об'єднаними зусиллями досягаються зміни на краще у сфері обслуговування, туристичній діяльності та готельно-ресторанному господарстві. А це, одночасно, є вагомим внеском у розвиток села. Прикладом може бути створення місцевих осередків Спілки розвитку сільського зеленого туризму в адміністративних областях країни, об'єднань громадян, зацікавлених у розвитку інфраструктури для сільського зеленого туризму тощо. Таким чином, можемо стверджувати про наявність «ефекту мультиплікатора» від сільського туризму і для готельно-ресторанного бізнесу, і для формування особливої мультифункціональної моделі розвитку сільських територій.

Ключові слова: готельно-ресторанні послуги, підприємства сільського зеленого туризму, туристично-рекреаційний потенціал, розвиток, управління.

**FORMATION OF HOTEL AND RESTAURANT SERVICES
FOR RURAL GREEN TOURISM ENTERPRISES****Marchenko Oksana,****Postol Anatoly**

The subject of the research is the theoretical and practical aspects of the development of hotel and restaurant services of enterprises of rural green tourism.

The purpose of the article is to substantiate the prospects for the development of hotel and restaurant services of rural green tourism enterprises, to determine their features and use in administration and management.

The methodological basis of the article was both general scientific and special methods of scientific knowledge. The article used scientific research methods: historical, system-structural analysis and synthesis, monographic, statistical-economic, problem-targeted.

Results of the article. It is noted that the implementation of functions, the provision of services by rural green tourism enterprises and their focus on the hotel and restaurant direction of business are based on the presence and use of significant tourism and recreation potential on the one hand and a relatively free market segment for small businesses in this area on the other. It is substantiated that rural green tourism is integrated into the general structure of tourist and hotel-restaurant activities and allows providing services even where it is not economically feasible to build separate hotels and restaurants. It was determined that the concentration of efforts of rural settlements and other small enterprises of rural green tourism mainly on hotel and restaurant services requires them to improve the quality of such services, to observe high sanitary and hygienic standards; security conditions; appropriate level of service; training of hosts and/or their employees in hospitality, tact, business communication; certain aesthetics and style of places of accommodation and food.

Field of application of results. The results can be used by tourism enterprises, territorial communities, regional and state authorities, public organizations, individual entrepreneurs and activists, institutions of higher education, scientific institutions.

Conclusions. *Combined efforts are achieving changes for the better in the field of service, tourism, and the hotel and restaurant industry. And this, at the same time, is a significant contribution to the development of the village. An example can be the creation of local branches of the Association for the Development of Rural Green Tourism in the administrative regions of the country, associations of citizens interested in the development of infrastructure for rural green tourism, etc. Thus, we can assert the existence of a «multiplier effect» from rural tourism for both the hotel and restaurant business and for the formation of a special multifunctional model of the development of rural areas.*

Key words: *hotel and restaurant services, enterprises of rural green tourism, tourism and recreation potential, development, management.*

JEL Classification: *E23, L83, O13, O18, R58*

Постановка проблеми. Сільський зелений туризм являє собою особливу форму туристичної діяльності. Він відмінний від масового туризму або відпочинку, але водночас уособлює певні його риси. Найбільше це проявляється у так званих сільських готелях, готельно-ресторанних комплексів, тобто у сільських будинках, які приймають водночас досить велику кількість туристів і мають досить високий рівень сервісу.

Такі готелі за суттю не є агрооселями, але часто вони трактують свою діяльність як сільський зелений туризм або агротуризм, оскільки знаходяться у суті сільській місцевості, сподіваються на податкові пільги та мають особливості в адмініструванні й управлінні. Тому актуальною проблемою є ідентифікація їх функцій, пріоритетів та стратегій з метою подальшого підвищення ефективності та інтеграції в загальну готельно-ресторанну й туристичну мережу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Необхідно зазначити, що підприємства сільського зеленого туризму та їх діяльність були і залишаються предметом вивчення провідних вітчизняних та зарубіжних науковців – М. Ігнатенка, Л. Мармоль, О. Марченко, В. Пеньковського, А. Постола, І. Романюк, Б. Чорного, В. Ярового та інших дослідників. Переважно, вони розглядалися як важливий напрям туризму, вид туристичного бізнесу. І це цілком слушно. Проте в регіонах масового відпочинку – морського пляжного, гірськолижного, лікувально-оздоровчого його функції часто зводяться до готельних, рідше готельно-ресторанних послуг. Це зумовлює не тільки специфіку функціонування, але й адміністрування та управління. Тому питання інтеграції сільського зеленого туризму та готельно-ресторанного господарства вимагають поглиблених досліджень.

Метою статті є обґрунтування перспектив розвитку готельно-ресторанних послуг підприємств сільського зеленого туризму, визначення їх особливостей та використання в адмініструванні й управлінні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сільський зелений туризм виконує важливі функції у формуванні та відтворенні сільських громад та їх членів – власників особистих, фермерських, домашніх господарств; організації сільських територій; збереженні довкілля й народних звичаїв і традицій; збільшенні зайнятості й доходів сільських жителів; збереженні й популяризації сільського способу життя. При цьому місія його підприємств, їх мета, завдання та функції можуть значно відрізнятися між собою в залежності від прояву чинників внутрішнього та зовнішнього середовища діяльності при наявності загальних спільних рис.

Насамперед, виділяється економічна функція як отримання прибутків від туристичного бізнесу та залучення грошових коштів на розвиток домогосподарств, інфраструктури, зростання зайнятості та доходів сільських жителів. Цю функцію можна вважати провідною серед інших, тому що саме отримання прибутків є метою будь-якого ринкового підприємництва [1, с. 175]. В основі її реалізації лежить створення й використання туристичних продуктів і послуг сільського зеленого туризму. Насамперед, це близькі до готельно-ресторанного господарства послуги з розміщення і харчування, трансферу, а також суто туристичні: екскурсійні, пізнавальні, екотуристичні, гастрономічні тощо. Соціальна функція полягає в тому, що сільський зелений туризм як альтернативний вид діяльності суттєво впливає на зростання зайнятості на селі й збільшення доходів сільських жителів; забезпечує відпочинок з суттєвою економією коштів міським мешканцям; мотивує та підвищує соціальну відповідальність агробізнесу за результати господарювання, створюючи конкурентне середовище для нього.

Також він сприяє відтворенню соціальних аспектів життєдіяльності сільських громад загалом через попит на прояви культурно-історичних традицій, свят, обрядів та знайомство з ними туристів; розвиток народних промислів та реалізацію виробів ужитково-прикладного мистецтва, автентичних для українського села й унікальних для світу [2, с. 25]. З іншої сторони, соціальні аспекти розвитку сільського зеленого туризму проявляються і в необхідності та здійсненні самоосвіти господарів агроосель, їх особистісного розвитку, культурних обмінах тощо.

Екологічна функція сільського зеленого туризму полягає у раціональному використанні природних ресурсів та меншому впливу на довкілля порівняно з іншими видами діяльності. Саме він здійснює м'який вплив на дозвілля, охорону природи, сприяє сталому розвитку сільських територій. На сьогоднішній день набагато вигідніше отже, й важливіше, використовувати земельні, водні, лісові ресурси для рекреації і туризму, ніж для промисловості та сільського господарства. Тим більше, це видається слушним, коли мова йде про території надмірної промислової спеціалізації, розорювання земель та перетворення на ріллю 85-95% і більше від загальної площі, що є абсолютно неприйнятним при нормі 60% ріллі у структурі сільськогосподарських угідь і призводить до одноманітності та деградації ландшафтів.

Відносно споживачів підприємства сільського зеленого туризму забезпечують здійснення оздоровчо-відпочинкових функцій. Для здоров'я людини набагато важливішим є відпочинок та відновлення сил у звичних

кліматичних умовах, тому що не витрачаються додаткові резерви організму на адаптацію до нових умов [3, с. 75]. Свіже сільське повітря, заняття фізичною діяльністю, органічна їжа та чиста вода ведуть до відтворення фізичних сил та психічної рівноваги, значного покращення ментального здоров'я.

У процесі здійснення відпочинку на селі туристи ознайомляться з культурним життям сільської громади, беруть безпосередню участь у побутово-обрядових подіях, у святах, пізнають народні звичаї та ремесла, художні промисли – розписи, вишивка, гончарство, лозоплетіння, гастрономія, народні пісні й танці, поезію тощо. В Україні, як і в багатьох європейських країнах, під час святкувань на селі кількість туристів зростає в рази. Це підтверджують всім відомі Сорочинський ярмарок, Проводи на полонини, Свято коростенського деруна, Свято молодого закарпатського вина, День кавуна, Таврія борщ на Херсонщині та ін.

Такі заходи допомагають боротися з явищем сезонності у зайнятості сільського населення та знаменують визначну культурну функцію сільського зеленого туризму [4, с. 114]. З нею тісно пов'язана патріотично-світоглядна функція, яка свідчить про сприяння вихованню молоді, навчанню поваги до своєї історії, традицій, праці на селі. Саме у сільській місцевості зародилися і продовжують відбуватися мистецькі й творчі фестивалі – Таврійські ігри, Чорноморські ігри, Софіївські зорі, Львівська рапсодія, Творча країна, та ін.

Проте для досягнення вагомих результатів та суспільного резонансу від здійснення визначених функцій потрібні зусилля не поодиноких підприємств та агроосель, що теж, безумовно, є дуже важливим. Йдеться про їх прояви на рівні всього цього напрямку, сукупності підприємств та туристичних дестинацій на селі – компактних територій з наявністю туристично-рекреаційних ресурсів певної спеціалізації; видами діяльності, пов'язаних із сільськими туристичними підприємствами.

Необхідно зазначити, що реалізація вказаних функцій, надання послуг підприємств сільського зеленого туризму та їх зосередження на готельно-ресторанному напрямі бізнесу ґрунтуються на наявності та використанні значного туристично-рекреаційного потенціалу з однієї сторони та відносно вільного ринкового сегменту для малих підприємств у цій сфері – з іншої [5, с. 52]. Так, для регіонів країни характерним є значний, із значними резервами для використання туристично-рекреаційний потенціал, що може задіяти вільні грошові засоби сільських родин або підприємців.

В Україні збережена етно-культурна самобутність історичних країв – Бойківщини, Буковини, Гуцульщини, Лемківщини, Покуття, Волині, Поділля, Полісся, Слобожанщини, Побужжя, Запоріжжя, Таврії та інших регіонів й історичних місцевостей. Вона виступає ексклюзивною міжнародно-туристичною конкурентною перевагою, що дозволить нашій країні бути серед основних осередків розвитку сільського туризму на Європейському континенті загалом.

Розвиток сільського зеленого туризму також стимулює мале підприємництво, важливе для відродження традиційного господарського укладу й оздоровлення економіки сільських територій. Його поширення навіть з наданням обмеженої номенклатури послуг може допомогти вирішити соціальні проблеми сільських громад і територій за прикладом країн Балтії, Польщі, Румунії та ін. Це проблеми збільшення зайнятості вивільнених працівників аграрних підприємств та масового безробіття через це; закордонного заробітчанства; збільшення доходів і покращення рівня та якості життєдіяльності тощо.

Практика організації для туристів відпочинку на селі сприяє зміні екологічної свідомості сільського й міського населення, тому здатна відігравати важливу роль у збереженні та відтворенні природи [6, с. 20]. При цьому, оскільки для формування продуктів та послуг сільського зеленого туризму є, як зазначалося, всі потенційні можливості – житло, натуральне харчування, наявність дозвілєвої рекреації та відпочинкових атракцій, розвинена інфраструктура загального користування, – він не потребує значних фінансових витрат та інвестицій, ін.

Необхідно зазначити, що у сільському зеленому туризмі спостерігається цікава тенденція – а саме те, що досить часто відвідувачів агрооселі не цікавить безпосередньо сільська місцевість, сільська праця та її особливості. Вони приїхали, наприклад, на конференцію або семінар; або хочуть вивчити певні природні утворення у цій місцевості; або ж зупинилися для пляжного відпочинку, гірськолижного, лікування мінеральними водами; для релігійного паломництва.

Отже, тут відбуваються інші види туризму та рекреації: бізнес-туризм, лікувальний, оздоровчий, релігійний тощо. Класичними прикладом є гірськолижний або пляжний туризм, коли туристи приїжджають заради спорту чи відпочинку на морі і лише ночують та харчуються в агрооселях. У такому розумінні сільський зелений туризм інтегрований в загальну структуру туристичної та готельно-ресторанної діяльності і дозволяє надавати послуги навіть там, де будувати окремі готелі й ресторани економічно не доцільно.

З іншої сторони, його готельно-ресторанні функції допомагають уникнути дефіциту місць розміщення та харчування у місцях масового туризму, у сезони пікових навантажень на існуючі готельно-ресторанні мережі [7, с. 189]. Підприємства сільського зеленого туризму також значно підвищують рівень інклюзивності інших видів туризму, надаючи послуги за помірними цінами. Це дозволяє залучати до відпочинку та оздоровлення все більше споживачів з досить помірними доходами.

З іншої сторони, концентрація зусиль сільських осель та інших малих підприємств сільського зеленого туризму переважно на готельно-ресторанних послугах вимагає від них підвищення якості таких послуг, дотримання високих санітарно-гігієнічних стандартів; умов безпеки; відповідного рівня обслуговування; навченості господарів та/або їх працівників гостинності, такту, ділового спілкування; певної естетики й стилістики місць розміщення й харчування.

Ідентифікація функцій, послуг, напрямів інтеграції та кооперації підприємств сільського зеленого туризму таким чином має на меті вдосконалення організації та управління, підвищення ефективності їх діяльності та розвитку. Тому доцільно розділити сільський зелений туризм на підвиди, визначити його можливі інтеграційні формування – мережі, кластери, альянси, спілки тощо. Також велике значення має підвищення якості готельно-ресторанних послуг та забезпечення їх підтримки і відтворення у перспективі [8, с. 310]. Це може бути вироблення та впровадження механізмів та інструментів з впровадження стандартів розміщення та харчування, а також сертифікації таких підприємств загалом.

Важливим питанням розвитку сільського зеленого туризму стає те, наскільки можна розвивати тут цей вид туризму паралельно з іншими видами туризму, щоб не знищити і не «затерти» його основні конкурентні переваги – тобто сільську місцевість та природу, які і притягують туристів. У сільському туризмі загалом діють майже такі самі правила прийому і обслуговування кожного туриста, як і у масовому туризмі, особливо у сфері надання певних послуг та психології відносин.

Приймаючи до уваги складне економічне становище у сільських регіонах країни, зростаючу соціалізацію внутрішнього туризму, Уряд України намагається здійснити певні кроки щодо прийняття ряду державних програм та нормативних актів, спрямованих на отримання додаткових доходів та розвиток малого підприємництва у сферах діяльності, не пов'язаних з сільськогосподарським виробництвом. Правове регулювання ринку сільського туризму раніше підпадало під юрисдикцію двох відомств: Міністерства аграрної політики та продовольства України та Державної туристичної адміністрації України, потім Міністерства економіки, Державної податкової служби [9-12]. Тому документи, які були прийняті ними або за їх сприяння за останні роки, вже створили певне нормативне поле щодо ведення діяльності з надання послуг сільського зеленого туризму.

Наразі, основним суб'єктом в забезпеченні функціонування й організації відпочинку на селі виступає сільська родина. Вона надає житло, забезпечує харчування і знайомить з особливостями сільської місцевості та сільського способу життя. Для того, щоб здійснювати це на відповідному рівні, необхідно вчитись. Сьогодні формується розуміння сільського зеленого туризму як специфічної форми відпочинку на селі з широкою можливістю використання природного, матеріального і культурного потенціалу сільських територій. Цей вид діяльності в більшості європейських країн розглядається як невід'ємна складова частина комплексного соціально-економічного розвитку села та як один із засобів вирішення багатьох сільських проблем [13, с. 60].

Враховуючи те, що економічні і соціальні проблеми села значно загострилися, широке розповсюдження і розвиток сільського зеленого туризму є особливо бажаними. Позитивний вплив туристичної діяльності на вирішення соціально-економічних проблем села полягає, передусім, у тому, що вона розширює сферу зайнятості сільського населення, особливо жінок і молоді, надає селянам додатковий заробіток; розширює можливості зайнятості сільського господаря не тільки у виробничій сфері, але й у сфері обслуговування. При певному нагромадженні числа відпочиваючих з'являється потреба в задоволенні їх різноманітних запитів, а це, в свою чергу, стимулює розвиток сфери послуг: транспорту, зв'язку, торгівлі, служби побуту, відпочинково-розважальних та інших інфраструктурних об'єктів.

Важливим результатом розвитку сільського зеленого туризму є розширення можливостей реалізації продукції особистих господарств, причому реалізації її на місці, і не як сільськогосподарської сировини, а як готових продуктів харчування після відповідної обробки і приготування. Досвід показує, що ті сім'ї, які приймають відпочиваючих, вдосконалюють структуру посівів на присадибних ділянках з урахуванням потреб гостей, розширюють асортимент овочевих культур, плодових дерев, ягідників тощо; розвивають і урізноманітнюють присадибне тваринництво, заводять тепличне господарство, займаються мисливством, бджільництвом та рибальством [14-15].

Розвиток сільського туризму та його видів спонукає до покращення благоустрою сільських садиб, вулиць, сіл у цілому; стимулює розвиток соціальної інфраструктури. Звичайно, на перших порах приймання і обслуговування відпочиваючих відбувається на базі існуючого житлового фонду з використанням місцевих рекреаційних та інфраструктурних ресурсів. Але із збільшенням надходження коштів від цієї діяльності ті, хто нею займається, починають робити вкладення у поліпшення комунального облаштування житла, вулиць, населених пунктів.

Висновки. Об'єднаними зусиллями досягаються зміни на краще у сфері обслуговування, туристичній діяльності та готельно-ресторанному господарстві. А це, одночасно, є вагомим внеском у розвиток села. Прикладом може бути створення місцевих осередків Спілки розвитку сільського зеленого туризму в адміністративних областях країни, об'єднань громадян, зацікавлених у розвитку інфраструктури для сільського зеленого туризму тощо. Таким чином, можемо стверджувати про наявність «ефекту мультиплікатора» від сільського туризму і для готельно-ресторанного бізнесу, і для формування особливої мультифункціональної моделі розвитку сільських територій.

Список використаних джерел

1. Лужанська Т. Ю., Махлинець С. С., Тебляшкіна Л. І. *Сільський туризм: історія, сьогодення та перспективи*. Київ: Кондор, 2018. 385 с.
2. Романюк І. А. *Стратегічне управління розвитком галузі туризму на засадах формування корпоративної культури туристичних підприємств*. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. 2016. № 2 (34). С. 24-27.

3. Гірняк Л. І., Глагола В. А. Сучасний стан, перспективи та тенденції розвитку ресторанного господарства в Україні. *Інфраструктура ринку*. 2018. Вип. 16. С. 71-77.
4. Кулик А. Розвиток конкурентоспроможного зеленого туризму. *Економічний дискурс*. 2016. Вип. 2. С. 111-116.
5. Ігнатенко М. М., Мармуть Л. О. Надання послуг сільського зеленого туризму фермерськими господарствами з метою здійснення їх диверсифікації та підвищення дохідності діяльності. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*, Вип. 3(39), 2017. С. 50-53.
6. Вислободська Г. П., Бричка Б. Б. Вплив пандемії Covid-19 на розвиток туристичного ринку України. *Туризм в умовах пандемії Covid-19 : шанси та загрози*. Львів: Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького. 2020. С. 19-21.
7. Романюк І. А. Елементи й особливості маркетингових стратегій розвитку підприємств галузі туризму. *Наукове забезпечення економічного розвитку, правового регулювання і управління в агропромисловому комплексі: матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 29 березня 2019 р. Полтава: ПДАА, 2019. С. 189-190.*
8. Грабовенська С. П. Сучасний стан і тенденції розвитку туристичної галузі України. *Молодий вчений*. 2016. № 8 (35). С. 15-18.
9. Ihnatenko M., Antoshkin V., Postol A., Hurbyk Yu., Runcheva N. Features of the Content and Implementation of Innovation and Investment Projects for the Development of Enterprises in the Field of Rural Green Tourism. *International Journal of Management (IJM)*, 11 (3), 2020, pp. 304-315.
10. Marmul L., Marchenko O., Pylypenko K., Velychko T., Hranovska V. Financial And Taxation Aspects Of Tourism Activities Development. *International Journal of Management (IJM)*, 11 (3), 2020, pp. 287-293.
11. Мілінчук О. В. Моніторинг стану розвитку готельно-ресторанного бізнесу України. *Менеджмент суб'єктів господарювання в умовах забезпечення сталого розвитку : монографія за заг. ред. д.е.н., проф. Тарасюк Г. М. Житомир : ЖДТУ, 2017. С. 300-315.*
12. Ihnatenko M., Sarapina O., Sakun A., Marmul L. and Pylypenko K. Models of implementation of enterprises in agricultural green tourism in European countries and assessment of their efficiency. *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering*, 8(12), 2019, pp. 337-340.
13. Яровий В. Ф., Мармуть Л. О. Методологічні засади управління брендами підприємств і організацій у галузі туризму. *Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. Сер. : Економіка та менеджмент*. 2017. Вип. № 12. С. 57-63.
14. Семенов В. Ф., Жилович Ю. І. Стратегії регіонального розвитку підприємств ресторанного бізнесу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. Ужгород, 2018. № 19. Ч. 3. С. 35-39.*
15. Ihnatenko M. M., Romaniuk I. A., Yatsenko Ya. I. Support of projects and strategies for development of rural green tourism enterprises by local communities and the state. *Економічний вісник університету*. Вип. 51. 2021. С. 7-13.

References

1. Luzhans'ka, T. Yu., Makhlynets, S. S., Teblyashkina, L. I. (2018). *Sil's'kyy turizm: istoriya, s'ohodennya ta perspektyvy* [Rural tourism: history, present and prospects]. Kyiv: Kondor.
2. Romaniuk, I. A. (2016). *Stratehichne upravlinnya rozvytkom haluzi turizmu na zasadakh formuvannya korporativnoyi kul'tury turystychnykh pidpryyemstv* [Strategic management of the development of the tourism industry on the basis of the formation of the corporate culture of tourism enterprises]. *Visnyk Berdyans'koho universytetu menedzhmentu i biznesu*, 2 (34), 24-27.
3. Hirnyak, L. I., Hlahola, V. A. (2018). *Suchasnyy stan, perspektyvy ta tendentsiyi rozvytku restorannoho hospodarstva v Ukraini* [The current state, prospects and trends in the development of the restaurant industry in Ukraine]. *Infrastruktura rynku*, 16, 71-77.
4. Kulyk, A. (2016). *Rozvytok konkurentospromozhnoho zelenoho turizmu* [Development of competitive green tourism]. *Ekonomichnyy dyskurs*, 2, 111-116.
5. Ihnatenko, M. M., Marmul', L. O. (2017). *Nadannya posluh sil's'koho zelenoho turizmu fermers'kymy hospodarstvamy z metoyu zdiysnennya yikh dyversyfikatsiyi ta pidvyshchennya dokhidnosti diyal'nosti* [Provision of rural green tourism services by farms with the aim of diversifying them and increasing the profitability of their activities]. *Visnyk Berdyans'koho universytetu menedzhmentu i biznesu*, 3(39), 50-53.
6. Vyslobods'ka, H. P., Brychka, B. B. (2020). *Vplyv pandemiyi Covid-19 na rozvytok turystychnoho rynku Ukrainy. Turizm v umovakh pandemiyi Covid-19 : shansy ta zahrozy* [Impact of the Covid-19 pandemic on the development of the tourist market of Ukraine]. *L'viv: L'viv's'kyy natsional'nyy universytet veterynarnoyi medytsyny ta biotekhnolohiy im. S.Z. Gzhyts'koho*, 19-21.
7. Romaniuk, I. A. (2019). *Elementy y osoblyvosti marketynhovykh stratehiy rozvytku pidpryyemstv haluzi turizmu* [Elements and features of marketing strategies for the development of enterprises in the field of tourism]. *Naukove zabezpechennya ekonomichnoho rozvytku, pravovoho rehulyuvannya i upravlinnya v ahropromyslovomu kompleksi: mater. Mizhnar. nauk.-prakt. konf., Poltava: PDAA*, 189-190.
8. Hrabovens'ka, S. P. (2016). *Suchasnyy stan i tendentsiyi rozvytku turystychnoyi haluzi Ukrainy* [The current state and trends in the development of the tourism industry in Ukraine]. *Molodyy vchenyy*, 8 (35), 15-18.

9. Ihnatenko, M., Antoshkin, V., Postol, A., Hurbyk, Yu., Runcheva, N. (2020). Features of the Content and Implementation of Innovation and Investment Projects for the Development of Enterprises in the Field of Rural Green Tourism [Features of the Content and Implementation of Innovation and Investment Projects for the Development of Enterprises in the Field of Rural Green Tourism]. *International Journal of Management (IJM)*, 11 (3), 304-315.
10. Marmul, L., Marchenko, O., Pylypenko, K., Velychko, T., Hranovska, V. (2020). Financial And Taxation Aspects Of Tourism Activities Development [Financial And Taxation Aspects Of Tourism Activities Development]. *International Journal of Management (IJM)*, 11 (3), 287-293.
11. Milinchuk, O. V. (2017). Monitoryng stanu rozvytku hotel'no-restorannoho biznesu Ukrayiny [Monitoring the state of development of the hotel and restaurant business of Ukraine]. *Menedzhment sub"yektiv hospodaryuvannya v umovakh zabezpechennya staloho rozvytku* [Management of economic entities in the conditions of ensuring sustainable development]: monohrafiya, Zhytomyr : ZHDTU, 300-315.
12. Ihnatenko, M., Sarapina, O., Sakun, A., Marmul, L. and Pylypenko, K. (2019). Models of implementation of enterprises in agricultural green tourism in European countries and assessment of their efficiency [Models of implementation of enterprises in agricultural green tourism in European countries and assessment of their efficiency]. *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering*, 8(12), 337-340.
13. Yarovyy, V. F., Marmul, L. O. (2017). Metodolohichni zasady upravlinnya brendamy pidpryyemstv i orhanizatsiy u haluzi turyzmu [Methodological principles of brand management of enterprises and organizations in the field of tourism]. *Problemy innovatsiyno-investytsiynoho rozvytku. Ser. : Ekonomika ta menedzhment*, 12, 57-63.
14. Semenov, V. F., Zhylovych, Yu. I. (2018). Stratehiyi rehional'noho rozvytku pidpryyemstv restorannoho biznesu [Strategies of regional development of restaurant business enterprises]. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu. Seriya: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo. Uzhhorod*, 19, 35-39.
15. Ihnatenko, M. M., Romaniuk, I. A., Yatsenko, Ya. I. (2021). Support of projects and strategies for development of rural green tourism enterprises by local communities and the state [Support of projects and strategies for development of rural green tourism enterprises by local communities and the state]. *Ekonomichnyy visnyk universytetu*, 51, 7-13.

ДАНІ ПРО АВТОРІВ

Марченко Оксана Анатоліївна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та готельно-ресторанного бізнесу

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

вул. Наукового містечка, 59, м. Запоріжжя, Запорізька область, 69000, Україна

e-mail: marchenko_oksana@mdpu.org.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4727-3183>

Постол Анатолій Анатолійович, доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та готельно-ресторанного бізнесу

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

вул. Наукового містечка, 59, м. Запоріжжя, Запорізька область, 69000, Україна

e-mail: postol.anatoliy.a@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2985-5673>

DATA ABOUT THE AUTHORS

Marchenko Oksana, Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Economics and Hotel and Restaurant Business

Melitopol State Pedagogical University named after Bohdan Khmelnytskyi

St. Naukovy mischchka, 59, Zaporizhzhia, Zaporizhzhia region, 69000, Ukraine

e-mail: marchenko_oksana@mdpu.org.ua

Postol Anatoly, Doctor of Economics Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics and Hotel and Restaurant Business

Melitopol State Pedagogical University named after Bohdan Khmelnytskyi

St. Naukovy mischchka, 59, Zaporizhzhia, Zaporizhzhia region, 69000, Ukraine

e-mail: postol.anatoliy.a@gmail.com